

Portland, 4. jaan 1973.

Armas härra Rajamaa.

Soovin koigest südamest Sulle ja perele (nad peaksid mind veel kõik mäletama Saksamaa päevilt)koike head ja edu õnnelikuks tulevikuks. Palju tänu ka valjalõike eest ajalehest, milles kirjeldatakse minu venna 90. sünnipäeva. See kõik meenutab ka minu noorpõlve, elu- ja hariduselusid sel ajal. Olen vahel vaadanud siin, Ameerikas, kui kerge on praegu haridust saada lossisarnastes koolides hulga õpetajatega. Kui on natuke külm ilm või sajab lund, pannakse juba kool kinni. Keskpäeval peab olema soe tüt lastel, muidu kahjustatakse nende tervist ja edasijõudmist.

Mäletan oma koolipõlve 75 aastat tagasi. Kool algas kell 8 hommikul igasuguse ilmaga. Ega olnud palitust selga panna ega kampsunit pintsaku alla. Kindad olid. Tükk leiba oli taskus keskpäeval närimiseks. Klassitoa nurgas oli toober veega jahuse "kopsikuga" aarel. Seal sai vett peale juua. Kella 12 kuni kaheni oli vaheaeg. Kahes neljani jälle tundi ja siis sai koju õppima. Õpiti eeskätt vene keelt ja usuõpetust (8 tundi nädalas: testamendi lugemine ilma seletusteta, kirikulaulud, katekismust kaks tundi, piiblilugu 4). Kolme talve järele võisin juba olla tõlgiks vene soldatitele, kes kaardistasid maastikku.

Tuli kihelkonnakool. Maks oli 5 rubla talve pealt. Koolil oli esialgu üks klassiruum 60 õpilase jaoks, milles töötati kolmes jaos, kuid kahe õpetaja juhatusel juba (minu ajal). Helmisel aastal oli veel koster üks. Klassil oli veel eestuba pesunõudega ja joogiveega. Kuumist oli eraldatud sahver, kus lamasi riiulil meie leivakotid. Harilikult tulime kooli puhapäeva õhtul enne kella seiset, sest seitsemest üheksani oli "vaikne õppimine" ülevaataja valve all. Ülevaatajaks oli vanema klassi õpilane. Kehtis sunduslik vene keeli raakimine. Karistused ja vastav "kolk kaelas" kadusid minu esimese õpiaasta jooksul vist noore teise õpetaja mõjutusel. "Postimees" kirjutas seda. Hildrey tegi karrikatuure, kus poiss kaib ringi pliidirõngas kaelas.

Hommikul tõusti kell viis, pesti ennast kulmas eeskojas ja poolkuus pidi olema klassis "vaiksel õppimas". Kella seitsmest kaheksani oli vaba aeg hommikuseks söögiks. Hea oli, kui oli leivale kõrvale võtta natuke soolsast sealiha või ka pekki (minule pani ema vahel leivateo ajal porgandeid leiva sisse, vahel ka kaalikaid -pirukaks). Vett sai jookiks kojast toobrist. Sama kordus keskpäeval kella 12 ja 2 vahel. Järgnesid tunnid 2-4-ni. Siis tegime teed vahel veega, mida sai õpetaja kookist. Jookimad lapsed "praadisid" vaikesel pannil isegi pekki õpetaja suurel pliidil. Muidu oli toiduks sama leib kotist. Kolmapäeva õhtul tulim harilikult koju ja sain sooja toitu, kuid neljapäeva hommikul pidi kell kaheksa jälle tunnis olema. Ei takistanud ei tuisk ega külm ilm. Talvel õhukese lumega võis otse "silma" minna üle põldude. Siht oli ju tuntud. Laupäeviti sai koju juba kell 12. Moni jäi vahel karistuseks ka monda vene laulu pähe õppima.

Siin õppisime muidugi usuõpetust ja peaainet vene keelt, siis arvutamist, eesti keelt (vist kaks tundi), maateadust, vene ajalugu (viimasel aastal ka üldist ajalugu) looduslugu, laulmist. Võimlemist meil ei tuntud. Raamatukogus vist oli paarkümmend raamatut, kust vahel sai lugeda muinasjutte, muidugi vene keeles. Mäletan, et lugesin ka Lincolnil elulugu sealt. Peamine hariduse andja ja maailmavaate kujundajaks sai minule aga "Postimees", mille oli vanem vend tellinud kolme pere peale ühiselt. Uhle oleks see olnud liiga kalline. Enne seda oli isa tellinud vahel kiriku soovitusel "Ristirahva Puhapäevalehte". Seegi oli ergutuseks kuigi ühekülgselt.

Vaadates nüüd tagasi, peab seda edu ja saayutusi lugema imeks. Juba eluiga ise nendes oludes. Tegin palgalist tööd (õpetaja 41 aasta jooksul, selest ligi viis aastat kahes sõjas ohvitserina) peaaegu 61 aastani. Nüüd olen neli aastat aina lugenud. Nüüd on mul selleks aega olnud. Isegi Piiblit lugesin läbi kaanest kaaneni uue tõlke ilmunisel. Lugesin läbi ka kõik Shakespeare'i näidendid, kogu kreeka näitekirjanduse, filoso

sooia ajaloost neli raamatut. Nuud olen peaaegu terve aasta toovanud psühholoogia kallal. Ei julgegi enam lisada oma lemmikala, loodustea- dust ja ajalugu (üle 10000 lk), sest peaksid seda hooplemiseks. Mul on hea meel vanas eas, et ma seda koike olen voinud ning mul pole sel alal tarvis silmi maha luua kellegi ees. Kahju ainult, et ma oma teadmisi ei saa enam koolis edasi anda. Siinses taienduskoolis katsusin ka õpetada, aga olud olid vordlemisi nigelad (ma pole automees) ja opilase polnud kuigi huvitatud. Huvi aratamiseks oli aeg liiga kasin. Et lapsi sundida eesti keelt õppima, selleks oli keel mulle liiga kallis. Nii jain kõrvale

Paljude tervitustega

Agu Ounapuu.

Agu Ounapuu

P.S. Magamiseks "kõstinaolis" olid nariid, algkotid külje all. Reuniks oli meja pööning. Asjad ja raamatud olid kastis naride all. Kõnel jõukamal oli ka oma ette voodi ja kaapp seinale.

P.S. II. Laanet ma küll ei mäleta olevat kohanud. Võis ju mõni õpilane olla, aga tehaudite helgest silma ei paistnud. A.O.